

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Факультет музичної та хореографічної освіти

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для самостійної роботи здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво),
025 Музичне мистецтво
з навчальної дисципліни

«Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики»:

➤ **Змістовий модуль III.** *Реалістичні тенденції в східно-європейській
музичній культурі другої половини XIX ст*

Змістовий модуль IV. *Особливості східно-європейського романтизму*

➤ *в музичній культурі останньої третини XIX ст. - початку XX ст*

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д
Ушинського» (протокол № ... від ... 2021 року)*

Рецензенти:

доктор мистецтвознавства, професор,
зав. кафедрою
історії музики та музичної етнографії,
Одеської національної музичної академії
Імені А.В.Нежданової
Осадча С.В.,

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри теоретичної і прикладної культурології
Одеської національної музичної академії
Імені А.В.Нежданової
Русяєва М.В.

Вороновська О.В. Методичні рекомендації «Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики» для самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня здобувачів вищої освіти, спеціальності: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), 025 Музичне мистецтво. – Одеса: Ун-т Ушинського, 2021. – 59 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1.Опис навчальної дисципліни.....	6
2.Мета та завдання навчальної дисципліни	7
3.Критерії оцінювання.....	9
4. Структура навчальної дисципліни	14
5. Мета,зміст та види самостійної роботи	17
6. Зміст та рекомендації до самостійної роботи за темами змістовних модулів	18
<i>Змістовий модуль III. Реалістичні тенденції в східно-європейській музичній культурі другої половини XIX ст.</i>	
➤ Тематика реферативних повідомлень	20
➤ Плани для підготовки к семінарам	21
➤ Тести для самоперевірки.....	23
➤ Контрольні питання для самоперевірки	32
➤ Приклади завдань для визначення творів на слух	33
➤ Література	36
<i>Змістовий модуль IV. Особливості східно-європейського романтизму в музичній культурі останньої третини XIX ст.- початку XX ст..</i>	
➤ Тематика реферативних повідомлень	39
➤ Плани для підготовки к семінарам	39
➤ Тести для самоперевірки.....	46
➤ Контрольні питання для самоперевірки	52
➤ Приклади завдань для визначення творів на слух	53
➤ Література	55
7. Список рекомендованих музичних творів	56
8.Відео- та аудіо- інтернет ресурси	57

ВСТУП

Предмет «Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики» (Модуль – Східноєвропейська музика) викладається у IV – VI семестрах для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), 025 Музичне мистецтво.

Навчальний план ПНПУ ім. К.Д.Ушинського передбачає на другому курсі викладання перших двох змістовних модулів, а протягом третього курсу – третього та четвертого змістовного модуля цього предмету.

Об'єктом вивчення є процес стильової еволюції східно-європейської музичної культури (в обсязі – від витоків до перших десятирічь ХХ століття). Твори композиторів-класиків входять до постійного репертуару усіх світових театральних та концертних колективів, видатних виконавців – представників усіх національних шкіл; вони активно видаються найавторитетнішими світовими видавництвами і становлять постійну тему дослідницьких інтересів світової наукової громади.

Історія професійного музикування на території Східної Європи, історія виникнення та засвоєння жанрів, їх особливості, індивідуальні творчі стилі безпосередньо пов'язані із загальною історією та політикою, історією літератури та образотворчих мистецтв, які знаходяться у зоні постійної уваги під час викладення курсу.

Курс складається з вивчення наступних історичних періодів:

1. Середньовіччя, причому XV-XVI розглядаються як своєрідний східно-європейський ренесанс;
2. XVII ст. – період східно-європейського бароко, пов'язаний з поворотом художнього мислення, з встановлення нових, західно-європейських естетичних засад;
3. XVIII ст., в якому особлива увага приділяється встановленню класичних принципів. Формування перших професійних шкіл в цей час

відбувалось у всіх галузях художньої творчості та науки. На цьому робиться особливий акцент.

4. XIX ст. – золотий вік східно-європейської культури. Він розглядається якомога повніше. Поняття індивідуального стилю, що виникає в цей час потребує вивчення творчості кожного майстра окремо. Важливим є розвиток кожного жанру, представленого у творчості того чи іншого композитора. Тому виявляється доречним не тільки подавати твори, виходячи з напрямку творчості будь-якого композитора, а й у порівнянні з аналогічними процесами у творчості інших композиторів. Усі музичні стилі мають певні аналоги серед літературних та художніх напрямків. Тому є сенс проводити узагальнюючі семінари, де можна відчути паралелізм з розвитком суміжних видів мистецтва.

5. Завершення курсу – початок XX ст. з його строкатою палітрою художньо-естетичних спрямувань та угруповань. Цей період неможливо розглядати, не пов'язуючи музичні досягнення з тим, що відбувалося в інших видах мистецтва, та з попередніми періодами.

Курс побудовано за історико-монографічним принципом. Вибір музичних творів, що включені до програми, зумовлений їх історичним значенням, яскравістю художньо-образного змісту та стильових властивостей.

Методологічні засади навчальної дисципліни:

- розгляд музично-історичного процесу з причинно-наслідковим виходом до вивчення музичних явищ;
- використання комплексного підходу при розкритті специфіки музично-культурного процесу на різних історичних етапах;
- розгляд музичних явищ у контексті інших галузей мистецтва та виявлення типологічно спільних рис художньої культури в цілому;

Форма навчання – лекції, семінари та контрольні заняття, на яких перевіряється самостійна робота студентів. На лекційних заняттях передбачена демонстрація фрагментів музичного матеріалу, про який

йдеться. Але повне прослуховування творів в лекційному курсі не заплановано. Це має бути позакласною роботою студентів. Семінари можуть бути груповими (за заздальгідь пропонованим планом семінару) або у вигляді доповідей, презентацій та реферативних виступів студентів.

Наприкінці запропоновані списки музичних творів та літератури, які можуть коригуватись та доповнюватись відповідно конкретних умов ведення курсу, наявністю книжкового матеріалу тощо.

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, предметна спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5,5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка 02 Культура і мистецтво	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Модулів	Освітньо-професійні програми: Середня освіта (Музичне мистецтво) Музичне мистецтво	Мова навчання: українська	
Змістовних модулів 4		Рік навчання : 2-й, 3-й	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – Виявлення стильових засад творчості композитора (за вибором)	Спеціальності: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) 025 Музичне мистецтво	Семестр: 4,5,6	
Загальна кількість годин – 165		Лекції 50	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Практичні: 12	
		Самостійна робота: 40	
		55	
		Індивідуальні завдання: 10	
		123	

студента –4		20	20
		Вид контролю: залік, іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33.33%- 66.67%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики» сприяє розвитку у здобувачів вищої освіти художньо-історичного мислення, широкого гуманітарного підходу до предмету вивчення, розуміння художньої специфіки музичного мистецтва та його місця в загальному суспільному процесі.

Мета навчальної дисципліни: сприяти підготовці висококваліфікованих спеціалістів в галузі музичної педагогічної освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- Ознайомити здобувачів вищої освіти з історією еволюції художніх стилів зарубіжної музичної культури, з її провідними напрямками та стилями, етапами розвитку, творчістю провідних композиторів.
- Виховати розуміння закономірностей музично-історичного процесу.
- Показати соціально-політичну обумовленість музично-історичного руху.
- Розвинути художньо-історичне мислення здобувачів вищої освіти.
- Дати здобувачам вищої освіти знання про еволюцію основних художніх стилів та музичних жанрів і навчити використовувати здобуті знання у дослідницькій і педагогічній практиці, що має важливе значення в системі їх загальної гуманітарної підготовки.

Очікувані програмні результати навчання:

РН 4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

РН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

PH 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти **знає:**

- про особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії;
- про характерні мистецькі напрямки, течії, школи, персональні стилі, жанри, що характеризують кожний з етапів історії східноєвропейської музичної культури;
- про найбільш значні музичні події, високохудожні твори, композиторів, музикантів-виконавців, діячів культури.

Здобувач вищої освіти вміє:

- визначати основні стильові особливості творчості композитора;
- аналізувати жанрові особливості музичного твору;
- визначати основні засоби художньої виразності, які використовує композитор у творі;
- аналізувати розвиток музичного образу, форми.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати **такі компетентності:**

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі музичного мистецтва у процесі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

3.Критерії оцінювання

Критерії оцінювання за різними видами роботи

вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0	Здобувач вищої освіти не бере участі в практичному занятті, є лише спостерігачем;
	1	Здобувач вищої освіти бере участь у практичному занятті, дає достатньо вірні відповіді, проявляє позитивне ставлення до теми, намагається творчо виконати завдання; однак спостерігається окремі помилки, невпевненість дій, відсутність оригінальності та самостійності суджень;
	2	Здобувач вищої освіти бере активну участь у практичному занятті, безпомилково розв'язує проблемні завдання, висловлює логічно аргументовані власні міркування, наводить доцільні приклади; проявляє оригінальність судження; творчий підхід, зацікавлене ставлення до теми;
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	0	Завдання не виконано;
	1	Завдання виконано формально, переважно на основі цитування, переказу, адаптації випадково знайдених матеріалів;
	2	Завдання виконано творчо на основі самостійно знайдених та відібраних матеріалів; студент проявляє зацікавлене ставлення до завдання, надає аргументовані докази та нешаблонні приклади;
Контрольна модульна робота	0	Багато відповідей (понад 80%) є неправильними, неадекватними навчальному матеріалу, або незрозумілими, нечіткими;
	1	Відповіді на запитання є адекватними, термінологічно грамотними, однак недостатньо чіткими щодо стильових особливостей музичного матеріалу, неповними з погляду

		жанру твору, мають помилки щодо розвиток музичного образу, форми.
	2	Відповіді на запитання є правильними з усіх точок зору, стильово та художньо обґрунтованими, грамотними, враховують принцип історизму в особливостях творчості композитора, побудовані висловлювання виявляють риторичну майстерність та професійну обізнаність.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю.

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	<p>Здобувач вищої освіти має ґрунтовні знання про: особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії та характерні мистецькі напрямки, течії, школи, персональні стилі, жанри, що характеризують кожний з етапів історії східноєвропейської музичної культури.</p> <p>На високому рівні визначає: найбільш значні музичні події, високохудожні твори, композиторів, музикантів-виконавців, діячів музичної культури.</p> <p>Усні відповіді повні, логічні й обґрунтовані.</p> <p>На високому рівні вміє визначати основні стильові особливості творчості композитора;</p> <p>На високому рівні виявляє вміння аналізувати жанрові особливості музичного твору;</p> <p>На високому рівні вміє визначати основні засоби художньої виразності, які використовує композитор у творі;</p> <p>Стабільно та впевнено виявляє вміння аналізувати розвиток музичного образу, форми.</p> <p>Здобувач вищої освіти здатен на високому рівні: аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій; демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.</p>
Добре (82-89 В)	<p>Здобувач вищої освіти має достатні знання про: особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії та характерні мистецькі напрямки, течії, школи, персональні стилі, жанри, що характеризують кожний з етапів історії східноєвропейської</p>

	<p>музичної культури.</p> <p>На достатньому рівні визначає: найбільш значні музичні події, високохудожні твори, композиторів, музикантів-виконавців, діячів музичної культури.</p> <p>Усні відповіді повні, логічні, натомість не завжди обґрунтовані.</p> <p>На достатньому рівні володіє вміннями визначати основні стильові особливості творчості композитора;</p> <p>Виявляє вміння аналізувати жанрові особливості музичного твору, однак не досить впевнено може визначати основні засоби художньої виразності, які використовує композитор у творі; подекуди не може проявити вміння аналізувати розвиток музичного образу, форми.</p> <p>Здобувач вищої освіти здатен на достатньому рівні: аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.</p> <p>У цілому вміє демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій, але виявляє невпевненість у розумінні музично-теоретичних, культурно-історичних знань з музичного мистецтва.</p>
<p>Добре (74-81 С)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має знання про: особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії, але припускається певних історичних помилок.</p> <p>Обізнаний у характерних мистецьких напрямках, течіях, школах, персональних стилях, жанрах.</p> <p>Визначення найбільш значних музичних подій, високохудожніх творів викликає певні труднощі; У визначенні східноєвропейської композиторів, музикантів-виконавців, діячів музичної культури припускається певних помилок.</p> <p>Усні відповіді цілком логічні, проте не завжди повні й аргументовані.</p> <p>Здобувач вищої освіти на середньому рівні володіє вміннями визначати основні стильові особливості творчості композитора;</p> <p>Не завжди чітко може характеризувати жанрові особливості музичного твору; не досить впевнено може визначати основні засоби художньої виразності, які використовує композитор у творі, подекуди не може проявити вміння об'єктивно обґрунтовано, суб'єктивно переконливо аналізувати розвиток музичного образу, форми.</p>

	<p>Здобувач вищої освіти здатен на середньому рівні: аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.</p> <p>У цілому вміє демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій, але виявляє невпевненість у розумінні музично-теоретичних, культурно-історичних знань з музичного мистецтва.</p>
Задовільно (64-73 D)	<p>Здобувач вищої освіти має недостатні знання про особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії, але припускається значних історичних помилок.</p> <p>На задовільному рівні виявляє обізнаність у характерних мистецьких напрямках, течіях, школах, персональних стилях, жанрах.</p> <p>Визначення найбільш значних музичних подій, високохудожніх творів викликає труднощі; У визначенні східноєвропейської композиторів, музикантів-виконавців, діячів музичної культури припускається значних помилок.</p> <p>Усні відповіді не повні, здобувач вищої освіти ускладнюється в їх обґрунтуванні.</p> <p>На задовільному рівні володіє вміннями: визначати основні стильові особливості творчості композитора;</p> <p>Не може чітко аналізувати жанрові особливості музичного твору.</p> <p>Не завжди може визначати основні засоби художньої виразності, які використовує композитор у творі.</p> <p>На задовільному рівні володіє вміннями аналізувати розвиток музичного образу, форми.</p> <p>Здобувач вищої освіти здатен на задовільному рівні: аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту. Не завжди виявляє вміння демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій, але потребує незначної допомоги з боку викладача у розумінні музично-теоретичних, культурно-історичних знань з музичного мистецтва.</p>
Задовільно (60-63 E)	<p>Здобувач вищої освіти на репродуктивному рівні має знання про: особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії, припускається суттєвих історичних помилок.</p>

	<p>На низькому рівні виявляє обізнаність у характерних мистецьких напрямках, течіях, школах, персональних стилях, жанрах.</p> <p>У визначенні найбільш значних музичних подій, високохудожніх творів припускається суттєвих помилок.</p> <p>Практично не виявляє знання східноєвропейської композиторів, музикантів-виконавців, діячів музичної культури</p> <p>Усні відповіді не повні й не обґрунтовані.</p> <p>На низькому рівні володіє вміннями: визначати основні стильові особливості творчості композитора.</p> <p>Не може самостійно аналізувати жанрові особливості музичного твору.</p> <p>Не вміє визначати основні засоби художньої виразності, які використовує композитор у творі.</p> <p>На низькому рівні володіє вміннями об'єктивно обґрунтовано, суб'єктивно переконливо аналізувати розвиток музичного образу, форми.</p> <p>Здобувач вищої освіти виявляє спроможність на низькому рівні: аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту. У цілому вміє адаптуватися та діяти в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, генерувати нові ідеї задля вирішення проблемних ситуацій; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій, але виявляє невпевненість у розумінні музично-теоретичних, культурно-історичних знань з музичного мистецтва.</p>
<p>Незадовільно (35-59 FX)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання про: особливості розвитку східноєвропейської музики на різних етапах соціально-культурної історії.</p> <p>Не володіє знаннями про характерні мистецькі напрямки, течії, школи, персональні стилі, жанри.</p> <p>Не здатен до визначення найбільш значних музичних подій, високохудожніх творів.</p> <p>Виявляє повне незнання східноєвропейської композиторів, музикантів-виконавців, діячів музичної культури.</p> <p>Усні відповіді часткові, не обґрунтовані.</p> <p>Не володіє вміннями визначати основні стильові особливості творчості композитора.</p> <p>Не може самостійно аналізувати жанрові особливості музичного твору.</p> <p>Не вміє визначати основні засоби художньої виразності, які</p>

	<p>використовує композитор у творі. Не володіє вміннями об'єктивно обґрунтовано, суб'єктивно переконливо аналізувати розвиток музичного образу, форми. Здобувач вищої освіти не розуміє й не усвідомлює як аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту. Не вміє адаптуватися та діяти в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, генерувати нові ідеї задля вирішення проблемних ситуацій; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій. Не демонструє розуміння музично-теоретичних, культурно-історичних знань з музичного мистецтва.</p>
--	--

Засоби діагностування результатів навчання

Екзамен; стандартизовані тести; музичні вікторини, реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; інші види індивідуальних та групових завдань.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Музична культура Східної Європи від Середньовіччя до епохи Просвітництва												
Тема 1. Східно-європейське музичне Середньовіччя та Барокко.	6	3	1			2	6		1			7
Тема 2. Історико-культурна ситуація в	7	2	2			2	7	1				7

“епоху злам” XVII ст.												
Тема 3. XVIII століття: особливості музично-історичного процесу.	7	3	1			2	7	1	1			6
Разом за змістовим модулем 1	20	8	4			6	20	2	2			20
Змістовий модуль 2. Сильові течії східно-європейської музичної культури першої половини XIX ст.												
Тема 4. «Доглінкінський» період в розвитку музичної культури.	5	2	2			2	5	1				7
Тема 5. Камерно-вокальна та інструментальна музика XIX ст.	5	2	2			2	5		1			8
Тема 6. М.І.Глінка та його епоха	8	3	2			3	8	1				6
Тема 7. Засновник критичного реалізму О.С.Даргомижський.	7	3	2			2	7		1			6
Разом за змістовим модулем	25	10	8			9	25	2	2			27
Змістовий модуль 3. Реалістичні тенденції в східно-європейській музичній культурі другої половини XIX ст.												

Тема 8. Творче об'єднання «Нова російська музична школа».	15	4	2			7	15	1	1			19
Тема 9. Новаторство в творчості М.Мусоргського.	15	4	4			8	15	1				20
Тема 10. Епічний стиль О.Бородіна.	15	4	4			7	15	1	1			15
Тема 11. Еволюція творчості Римського-Корсакова – від глінкінсько-кучкістських традицій до тенденцій межі століть.	15	4	4			8	15	1				15
Разом за змістовим модулем	60	16	14			30	60	4	2			59
Змістовий модуль 4. Особливості східно-європейського романтизму в музичній культурі останньої третини XIX ст.- початку XX ст.												
Тема 12. Творчий портрет П.І.Чайковського.	20	6	4			10	20	2	1			20
Тема 13. Творчість С.Танєєва, О.Глазунова, О.Лядова	20	5	4			10	20	1	1			20
Тема 14. Східно-європейська музична культура 1900-х – 1910-х рр. – С.Рахманінов, О.Скрябін,	20	5	4			10	20	1	2			17

М.Метнер, І.Стравинський.												
Разом за змістовим модулем	60	16	14			30	60	4	4			57
ІНДЗ	20				20		40				40	
УСЬОГО ГОДИН	165	50	40			55	165	12	10			123

5.МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У період реформування системи вищої освіти відповідно до сучасних світових вимог, самостійна робота здобувачів вищої освіти набуває особливо важливого значення за рахунок скорочення кількості аудиторних годин і збільшення обсягу самостійної роботи студентів, яка забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни. Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначають навчальна програма дисципліни, методичні матеріали, завдання та вказівки викладача.

Мета самостійної роботи здобувачів вищої освіти: набуття додаткових знань, перевірка отриманих знань на практиці, вироблення фахових та дослідницьких вмінь та навичок.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти в рамках освітнього процесу у ЗВО вирішує наступні завдання:

- закріплення і розширення знань, умінь, отриманих здобувачами вищої освіти під час аудиторних і позааудиторних занять, перетворення їх в стереотипи розумової і фізичної діяльності;
- придбання додаткових знань і навичок з дисциплін навчального плану;
- формування і розвиток знань і навичок, пов'язаних з науково-дослідницькою діяльністю;
- розвиток орієнтації і установки на якісне освоєння освітньої програми;

- розвиток навичок самоорганізації;
- формування самостійності мислення, здатності до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації;
- вироблення навичок ефективної самостійної професійної теоретичної, практичної і навчально-дослідницької діяльності.

Види завдань для самостійної роботи студентів залежать від особливостей навчальної дисципліни. Це можуть бути:

- реферування наукової літератури;
- пошук наукової літератури за певною темою та її опрацювання для відповіді на семінарах;
- написання есе, рефератів;
- виконання певної практичної роботи, контрольних завдань;
- опрацювання певного матеріалу за навчальною літературою та створення структурної (візуальної) схеми прочитаного матеріалу тощо.

Плановані результати самостійної роботи:

- здатність студентів до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановці мети і вибору шляхів її досягнення;
- здатність логічно правильно, аргументовано і ясно будувати усну і письмову мову.

Відтак, завдання до самостійної роботи є необхідною частиною навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни. Контроль за виконанням самостійної роботи здійснюється згідно з вимогами і критеріями, описаними у навчально-методичному комплексі дисципліни.

6. ЗМІСТ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗА ТЕМАМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Реалістичні тенденції в східно-європейській музичній культурі другої половини XIX ст.

Тема 8. Творче об'єднання «Нова російська музична школа».

Естетична платформа, творчі принципи, просвітницька діяльність, спільність художніх засад «Нової східноєвропейської музичної школи». Керівна роль М.Балакірева.

Основні поняття і категорії: музична естетика, просвітництво.

Тема 9. Новаторство в творчості М.Мусоргського.

Оперна творчість М.Мусоргського, її новаторська сутність. Роль перших спроб у формуванні оперного стилю Мусоргського (“Едип”, “Саламбо”, “Женитьба”).

”Борис Годунов” – нове слово в оперному жанрі. Редакції. Нове трактування історичної теми. Мусоргський та Пушкін. Конфліктні лінії. Новизна драматургії. Народ в опері, його цілісне та диференційоване зображення. Інтонаційне втілення основної антитези. Принципи музичної характеристики дійових осіб. Оперні форми. Принципи побудови сцен.

Народна музична драма “Хованщина”. Історія створення. Доля партитури опери. Редакції.

Музикознавчі інтерпретації “Хованщини. Історична концепція Мусоргського в “Хованщині”. Особливості музичної драматургії. Соціальна диференціація народу (маса, окремі групи, окремі представники). Характеристика персонажів.

“Сорочинський ярмарок” – народна музична комедія. Трактування повісті Гоголя. Роль українського мелосу. Новаторська сутність твору.

Основні поняття і категорії: опера, стиль, оперна драматургія, музична драма, музична комедія.

Тема 10. Епічний стиль О.Бородіна.

Цілісність творчості Бородіна. Звертання Бородіна до патріотичної теми. Розвиток глінкінських традицій в оперній творчості О.Бородіна. Епічний зміст музики Бородіна – опера «Князь Ігор». Музична мова симфонічних творів Бородіна.

Основні поняття і категорії: опера, стиль, оперна драматургія, епічна драматургія.

Тема 11. Еволюція творчості Римського-Корсакова – від глінкінсько-кучкістських традицій до тенденцій межі століть.

Творча особистість Римського-Корсакова розглядається різнобічно: композитор, редактор, викладач, громадський діяч.

Оперна драматургія Римського-Корсакова.

Загальна характеристика. Хронологія. Жанри. Витоки: традиції Глінки, романтизм. Ставлення до лібрето. Провідні ідеї (природа, любов, мистецтво, патріотичні мотиви, торжество світлих ідеалів). Драматургічні константи (казкова тема, фантастика, пантеїзм, контрастні жіночі образи, обрядовість, лейтмотивна система, музичний Схід, образи природи, фольклоризм). Еволюція поглядів на оперні форми. Принципи оперного симфонізму

Типи оперної драматургії залежно від конкретного твору:

“Псковитянка” як віддзеркалення поглядів кучкистів на проблеми історичної опери. Паралелі з Мусоргським.

Своєрідність вирішення камерної опери в “Моцарті і Сальєрі”.

“Царева наречена” – лірична драма на історико-побутовій основі. Опера-лубок “Казка про царя Салтана.

Опери 900-х рр.: алегоричність образів “Кашея безсмертного”, опера-сатира “Золотий півник”, етико-філософська концепція “Сказання про невидимий град Китеж”.

Основні поняття і категорії: опера, стиль, оперна драматургія, опера-сатира, камерна опера, історична опера.

Тематика реферативних повідомлень (на вибір) до змістовного модулю

№3:

1. Хорове письмо М. Мусоргського та національна традиція.
2. Особливості національного стилю в операх М. Мусоргського.

3. Творчі принципи Мусоргського на матеріалі Камерно-вокальних та камерно-інструментальних творів.
4. Камерно-вокальна творчість Мусоргського в колі інших російських композиторів та стильові тенденції російського живопису.
5. Особливості епічної драматургії в операх М.А.Римського-Корсакова “Снігуронька”, “Садко”, “Кітеж”.
6. Жанр психологічної драми у творчості М.А.Римського-Корсакова.

Плани для підготовки к семінарам змістовного модулю №3:

План семінару

“Друга симфонія Бородіна – взірць епічного симфонізму”

1. Симфонічний доробок Бородіна – коло образів, тематика, жанри.
2. Особливості драматургії II симфонії Бородіна – класичного взірця епічного симфонізму:
 - 2.1. Відбиття традицій епічної опери Глінки в драматургії симфонічного циклу.
 - 2.2. «Князь Ігор» Бородіна и II симфонія – загальні риси.
 - 2.3. Програмне тлумачення симфонії В.В.Стасовим.
 - 2.4. Особливості побудови циклу симфонії.
 - 2.5. Тип конфлікту та особливості його втілення в епічній симфонії (на основі аналізу I частини).
 - 2.6. Виявлення епічного начала в тематизмі симфонії (характер тематизма, жанрова першооснова, особливості викладення та розвитку – на прикладі всіх частин симфонії).
3. Розкриття деяких стильових рис Бородіна на прикладі II симфонії:
 - 3.1. Російсько-східне у Бородіна (на прикладі I і III частин).
 - 3.2. Класична основа бородінської форми (особливості сонатної форми в кожній з частин симфонії).
4. Традиції епічного симфонізму в вітчизняній музиці.

План семінару

«Камерна опера в творчості М.А. Римського-Корсакова».

1. Камерна опера в російській музиці ХІХ ст., тенденції популярності жанру к концу століття, проекція розвитку жанру в ХХ ст., аналогічні тенденції в західноєвропейському театрі.
2. Камерна опера в творчості Римського-Корсакова.
3. «Бояриня Віра Шелога». Основні характеристики опери:
 - а) розвиток сюжету, дійові особи та їх характеристики,
 - б) оперні форми.
4. «Моцарт і Сальєрі». Особливість жанру опери:
 - а) розвиток сюжету та основні драматургічні етапи, конфлікти,
 - б) характеристики персонажів, їх розвиток, оперні форми,
 - в) стилістика: роль цитат и стилізацій,
 - г) тональна драматургія.
 - Д) роль оркестру и хоруа.
5. «Маленькі трагедії» в опері.
6. Риси камерної опери (висновки).

«Історична тема в оперній творчості М.А.Римського-Корсакова»

1. Історична тема в російському мистецтві ХІХ ст.: література, живопис, театр (теми, автори, твори, тенденції).
2. Історія в російській опері ХVІІІ-ХІХ ст. (огляд: автори, твори, тенденції).
3. «Псковитянка», «Бояриня Віра Шелога», «Опричник», «Царева наречена» –індивідуальні особливості втілення однієї історичної теми:
 - а) літературне першоджерело – лібрето,
 - б) особливості жанру,
 - в) драматургічні лінії,
 - г) характеристика персонажів, інтонаційно-образні сфери,

- д) роль народних сцен,
 - е) оперні форми, що переважають,
 - ж) характеристика царя Івана, атмосфери епохи, опричини у Римського-Корсакова, Чайковського. Порівняння з Мусоргським.
5. Театральна доля історичних опер Римського-Корсакова, тенденції розвитку теми.

План семінару
«Психологічні драми Римського-Корсакова
на прикладі «Цареві нареченої»».

1. Огляд історії жанру музичної психологічної драми в ХІХ ст. в європейському та російському мистецтві (десятиліття, імена, теми, жанрова палітра).
2. Жанр психологічної драми в контексті творчості Римського-Корсакова. Естетика (тематика, проблематика) оперної та симфонічної творчості композитора, музично-драматургічні засоби.
3. Історико-психологічна драма «Царева наречена»:
 - ◆ Генезис жанру: Глінка, естетика «кучкізма».
 - ◆ Психологічні та музичні характеристики головних персонажів: інтонації, жанри;
 - ◆ Динаміка розвитку образів, контраст як засіб психологізації;
 - ◆ Дієві та пасивні персонажі, вагомість та психологічна роль;
 - ◆ Роль ансамблів, хорів та оркестра.
4. Рок та його личини в психологічних драмах.
5. Кризові стани та психічна незрівноваженість, різні форми божевілля як об'єкти психологічних драм.
6. Виконавський аспект психологічних драм.

Тести для самоперевірки до змістовного модулю №3

Тести з творчості О. Бородіна

20. Драматургія опери «Князь Ігор»:

- А. Лірико-драматична драматургія
- Б. Епічна драматургія
- В. Конфліктна драматургія
- Г. Симфонічна драматургія

2. Де вперше в «Князі Ігорі» Бородін вводить характеристику злих, ворожих сил?

- А. Пролог
- Б. 1 д.
- В. 2 д.
- Г. 3 д.

3. Половецькі танці з «Князя Ігоря» - це:

- А. Хорова сцена
- Б. Танцювальна сцена
- В. Танцювально-хорова сцена
- Г. Симфонічний антракт

4. Як називається симфонічна картина Бородіна?

- А. У Середній Азії
- Б. На берегах Дунаю
- В. Іспанська рапсодія
- Г. Східна картина

5. У яких з перерахованих жанрів не працював Бородін?

- А. Квартети
- Б. Фортепіанні п'єси
- В. Симфонічні картини
- Г. Балет

Скільки в «Князі Ігорі» хорів «слава»?

- А. 1
- Б. 2
- В. 3
- Г. 4

7. Яка дія в «Князі Ігорі» характеризує половців?

- А. 2
- Б. 3
- В. 2 і 3
- Г. 1 і 4

8. Чим крім музики знаменитий Бородін?

- А. Фізика
- Б. Хімія
- В. Біологія
- Г. Математика

9. Скільки драматургічних конфліктів в опері «Князь Ігор»?

- А. 1
- Б. 2
- В. 3
- Г. 4

10. Як називається опера, яку Бородін писав разом з Мусоргським, Римським-Корсаковим і Кюї?

- А. Коваль Вакула
- Б. Царська наречена
- В. Млада
- Г. Богатирі

Тести з творчості М.Мусоргського

1. Послідовником якого російського композитора є Мусоргський:

- А. Глінка й Даргомижський
- Б. Варламов
- В. Бородін
- Г. Верстовський

2. Інтонаційні джерела мелодики Мусоргського:

- А. Міський романс
- Б. Революційні пісні
- В. Селянські народні пісні
- Г. Церковна музика

3. Як називалася співдружність, у якій перебував Мусоргський:

- А. Велика п'ятірка
- Б. Могутня купка
- В. Російське музичне суспільство
- Г. Русичі

4. Яка опера не належить Мусоргському:
- А. Сорочинський ярмарок
 - Б. Млада
 - В. Саламбо
 - Г. Цар Едіп
5. «Картинки з виставки» - це:
- А. Вокально-інструментальний твір
 - Б. Симфонічний твір
 - В. Вокальний твір
 - Г. Камерно-інструментальний твір
6. Яку оперу Мусоргський називав музичною прозою:
- А. Одруження
 - Б. Борис Годунов
 - В. Хованщина
 - Г. Саламбо
7. Хори в операх Мусоргського можна поділити на 2 групи – діалогічні й:
- А. Монологічні
 - Б. Колективні
 - В. Унісонні
 - Г. Компактні
8. Яку з опер Мусоргського називають «хоровою оперою»:
- А. Борис Годунов
 - Б. Саламбо
 - В. Хованщина
 - Г. Цар Едіп
9. У якій опері Мусоргський використовує справжні народні наспіви:
- А. Тільки в «Борису»
 - Б. В «Сорочинській ярмарці» і в «Хованщине»
 - В. У всіх трьох
 - Г. У жодній з опер
10. Що характерно для оркестру Мусоргського:
- А. Перевага духової групи
 - Б. Перевага струнної групи
 - В. Колористичні прийоми
 - Г. Використання солюючих інструментів
11. «Картинки з виставки» - це:
- А. Вокальний цикл

- Б. Симфонічна картина
- В. Фантазія для оркестру
- Г. Сюїта для фортепіано

12. Виставка картин якого художника послужила приводом для створення «Картинок»

- А. Суріков
- Б. Гартман
- В. Шишкін
- М. Левітан

13. Роль «Прогулянки» у циклі «Картинки з виставки»

- А. Вступ
- Б. Інтерлюдії між п'єсами
- В. Самостійна п'єса
- Г. Початок кожної п'єси

14. Яка з п'єс «Картинок» цілком побудована на органному пункті:

- А. «Тюльрійський сад»
- Б. «Балет птенцов»
- В. «Старий замок»
- Г. «Бидло»

15. Яка п'єса «Картинок» є кульмінацією всього циклу:

- А. «Прогулянка»
- Б. «Гном»
- В. «Катакомби (Римська гробниця). З мертвими мертвою мовою»
- Г. «Богатирські ворота»

16. Жанр опери «Хованщина»

- А. Епічна опера
- Б. Народна музична драма
- В. Історико-психологічна опера
- Г. Казкова опера

17. Скільки дій в «Хованщині»

- А. 2
- Б. 3
- В. 4
- Г. 5

18. Головний герой опери «Борис Годунов»

- А. Цар Борис
- Б. Василь Шуйський

- В. Самозванець Григорій
- Г. Народ

19. Хто з персонажів «Бориса» наділений лейтмотивною системою

- А. Борис
- Б. Пимін
- В. Варлаам
- М. Марина Мнишек

20. Інтонаційне джерело пісні Юродивого

- А. Танечні
- Б. Церковні пісні й голосіння
- В. Російський романс
- Г. Билинний епос

Тести з творчості М.Римського-Корсакова

1. Перша опера Р.-К.:

- А. Золотий петушок
- Б. Псковитянка
- В. Шахерезада
- Г. Снігурка

2. Що не є самостійною симфонічною картиною в опері:

- А. «Океан-Море синє»
- Б. «Січа при Керженці»
- В. «Антар»
- Г. «Три чуда»

3. Основна тенденція в операх Р.-К.:

- А. Епічність
- Б. Трагедійність
- В. Комічність
- Г. Лірика

4. «Іспанське капричіо» - це:

- А. Симфонічна поема
- Б. Фортепіанна сюїта
- В. Оркестрова увертюра
- Г. Концерт для оркестру

5. Скільки опер написав Р.-К.:

- А. 5
- Б. 10

В. 15

Г. 20

6. У якій опері немає широких масових сцен:

А. «Снігурка»

Б. «Псковитянка»

В. «Садко»

Г. «Моцарт і Сальєрі»

7. У якій опері (крім «Царської нареченої») воскрешаються події часів І.Грозного:

А. «Травнева ніч»

Б. «Сказання про невидимий град Китеж»

В. «Псковитянка»

Г. «Бояриня Віра Шелога»

8. Що характерно для симфонізму Р.-К.:

А. Чистий інструменталізм

Б. Узагальнена програмність

В. Наявність детальної програми

Г. Оперна драматургія

9. Яка з опер тяжіє до безперервного наскрізного розвитку:

А. «Снігурка»

Б. «Царська наречена»

В. «Кашей безсмертний»

Г. «Садко»

10. «Снігурка» написана на сюжет:

А. Однойменної байки Крилова

Б. Однойменної п'єси Островського

В. Однойменній казці Пушкіна

Г. На власний сюжет Р.-К.

11. Який характер носить вокальна партія Снігурки:

А. Інструментальний

Б. Пісенний

В. Розвивається від інструментального до пісенного

Г. Розвивається від пісенного до інструментального

12. «Садко» - це

А. Опера-Билина

Б. Симфонічна картина

В. І те, і інше

Г. Опера-Балет

13. Опера «Моцарт і Сальєрі» - це продовження традиції :

- А. Верстовського
- Б. Аляб'єва
- В. Глінки
- Г. Даргомижського

14. Який з перерахованих творів відноситься до жанру опера-балет

- А. «Ніч перед Різдвом»
- Б. «Млада»
- В. «Казка про царя Салтана»
- Г. «Пан-воєвода»

15. Яка з опер є камерною:

- А. «Бояриня Віра Шелога»
- Б. «Псковитянка»
- В. «Царська наречена»
- Г. «Кашей безсмертний»

16. Яка драматургія « Царської нареченої»:

- А. Епічна
- Б. Конфліктна
- В. Казкова
- Г. Симфонічна

17. У якій опері найбільш складна музична мова:

- А. «Казка про царя Салтана»
- Б. «Кашей безсмертний»
- В. «Сказання про град Китеж»
- Г. «Ніч перед Різдвом»

18. У якому творі Р.-К. очолює тема « океян-море»:

- А. «Казці про царя Салтана»
- Б. «Сказання про град Китеж»
- В. «Снігурка»
- Г. «Садко»

19. У якій опері сюжетом стала навала татарської орди на Русь:

- А. «Пан Воєвода»
- Б. «Псковитянка»
- В. «Сказання про град Китеж»
- Г. «Бояриня Віра Шелога»

20. Яка опера є сатиричною:

- А. «Кашей безсмертний»
- Б. «Казка про царя Салтана»
- В. «Пан Воєвода»
- Г. «Ніч перед Різдвом»

21. Скільки симфоній написав Р-К:

- А. 1
- Б. 2
- В. 3
- Г. не писав симфоній

22. «Січа при Керженці» - це:

- А. Симфонічний антракт
- Б. Балетна сцена
- В. Вокально-симфонічний номер
- Г. Хоровий епілог

23. Як називається симфонічна сюїта Р.-К.:

- А. «Садко»
- Б. «Іспанське капричіо»
- В. «Антар»
- Г. «Акбар»

24. У якій опері Р.-К. широко використовує укр.нар.пісню:

- А. «Млада»
- Б. «Ніч перед Різдвом»
- В. «Травнева ніч»
- Г. «Снігурка»

25. Яку з названих опер не редагував Р.-К.:

- А. «Руслан і Людмила» Глінки
- Б. «Борис Годунов» Мусоргського
- В. «Князь Ігор» Бородина
- Г. «Кам'яний гість» Даргомижського

26. Для якого інструмента Р.-К. не написав концертів

- А. Концерт для фортепіано
- Б. Концерт для скрипки
- В. Концерт для кларнета
- Г. Концерт для тромбона

27. У якій опері взагалі немає позитивних героїв:

- А. «Казка про царя Салтана»

- Б. «Кашей безсмертний»
- В. «Снігурка»
- Г. «Золотий Петушок»

28. Яка опера стала останньою у творчості Р.- К:

- А. «Псковитянка»
- Б. «Золотий петушок»
- В. «Моцарт і Сальєрі»
- Г. «Кашей безсмертний»

29. Основний зміст романсів Р.-К.:

- А. Споглядальна лірика
- Б. Жанрові сцени
- В. Трагедійні образи
- Г. Гумор і сатира

30. Який твір споріднений «Шехерезаде» за жанром:

- А. «Антар»
- Б. «Іспанське капричіо»
- В. «Садко»
- Г. «Казка»

Контрольні питання для самоперевірки за змістовним модулем №3:

1. Склад і головні художньо-естетичні установки «Могучої кучки».
2. Роль М. Балакірева у творчому зростанні кучкістів і П. Чайковського (на конкретних прикладах).
3. Якими є ознаки епічної драматургії (на прикладі «Богатирської симфонії» та опери «Князь Ігор» О. Бородіна)?
4. Національне питання в музичному (і не тільки) мистецтві та форми його розв'язання.
5. Фольклор як шлях до національного.
6. «Кучкісти» та фольклор. Порівняння з Глінкою.
7. «Восток» у Балакірева.
8. Драматичний тип симфонізму в увертюрі «Король Лір».
9. М.П.Мусоргський, характеристика творчості.

10. “Борис Годунов”, загальна характеристика твору, історія створення, редакції.
11. “Борис Годунов”, драматургія образу Бориса.
12. “Хованщина”, загальна характеристика твору, історія створення, редакції.
13. “Хованщина”, характеристики персонажів.
14. Вокальна творчість Мусоргського.
15. Інструментальна творчість Мусоргського.
16. Творчість О.П.Бородіна.
17. Характеристика творчості М.О.Балакірева.
18. Загальні характеристики симфонії епічного типу на прикладі Другої симфонії Бородіна.
19. Творчий портрет М.А.Римського-Корсакова.
20. Творчість Римського-Корсакова 70-80-х років.
21. Творчість Римського-Корсакова 90-1900-х років.
22. Оперна творчість Римського-Корсакова, загальна характеристика.
23. Опера “Снігуронька”, особливості драматургії.
24. Музична характеристика головних персонажів опери “Снігуронька”.
25. Втілення принципів епічної драматургії у опері “Садко”.
26. Особливості драматургії опери “Сказание о невидимом граде Китеже и деве Февронии”.
27. Особливості оперної творчості Римського-Корсакова пізнього періоду.

Приклади завдань для визначення творів на слух

за змістовним модулем №3:

Контрольне завдання №1 – О.Бородін

1. Бородін Для берегів вітчизни дальній
2. Бородін Князь Ігор – 2 д – арія Кончака
3. Бородін Князь Ігор – 4 буд. – плач Ярославівни

4. Бородін Князь Ігор – 1 буд. 2 к. – хор бояр
5. Бородін Симфонія № 2 сі мінор “Богатирська” – 1 ч. – Allegro. П.п.
6. Бородін Симфонія № 2 сі мінор “Богатирська” – 2 ч. – Scherzo. Prestissimo
7. Бородін Князь Ігор – 2 д. – каватина Володимира
8. Бородін Симфонія № 2 сі мінор “Богатирська” – 4 ч.- Finale. Allegro – г.п.
9. Бородін Князь Ігор – 2 д – арія Ігоря
10. Бородін Симфонія № 3 ля мінор (незакінчена) – 1 ч. – Moderato assai
11. Бородін Князь Ігор – 2 д – половецькі танці – чоловічий танець
12. Бородін Симфонія № 1 мі-бемоль мажор – 4 ч. – Finale. Allegro molto vivo
13. Бородін Князь Ігор – 1 д. 1 к.- пісня Галицького

Контрольне завдання № 2. – М.П.Мусоргський

- 1 – Картинки з виставки – Хатинка на курьїх ніжках
- 2 – Борис Годунов – 2 буд. – монолог Бориса
- 3 – Хованщина – Світанок на Москві-Річці
- 4 – Пиха
- 5 – Борис Годунов – Пролог, 1 картина – хор – На кого ти нас залишаєш
- 6 – Картинки з виставки – Балет невилуп.пташенят
- 7 – Хованщина – заклинання Марфи – Сили потайні, 2 д.
- 8 - Козел
- 9 – Борис Годунов – 1 д., 1 к. – монолог Пимона
- 10 – Х. – Арія Шакловитого, 3 д.
- 11 – Гопак
- 12 – Хованщина – пісень Марфи - Виходила младешенька, 3 д.
- 13 – Дитяча – Кіт-Матрос
- 14 – Пісні й танцю смерті – Полководець
- 15 – Борис Годунов – 1 д., 2 к. – перша пісня Варлама

- 16 – Семінарист
- 17 – Борис Годунов – 4 д., 1 к. – пісня Юродивого
- 18 – Картинки з виставки – Лимож
- 19 – Хованщина – лейтмотив Хованського, 1 д.
- 20 – Забутий
- 21 – Картинки з виставки – Прогулянка
- 22 – Хованщина – величальна пісня – Пливе, пливе лебідонька, 4 д.
- 23 – Картинки з виставки – Бидло
- 24 – Борис Годунов – Пролог, вступ – тема страждань народу
- 25 – Хованщина – Величальна пісня – Слава лебедеві, 1 д.
- 26 – Сиротка
- 27 – Борис Годунов – 2 д. – арія Бориса
- 28 – Картинки з виставки – Гном
- 29 – Борис Годунов – 2 д. – плач Ксенії
- 30 – Хованщина - Гайдучок, 4 д.

Контрольне завдання № 3. – М.А. Римський-Корсаков

- 1 – Казка про Салтана – Сим.картина ТРИ ЧУДЕСА – Чудесна білка
- 2 – Царська наречена – Увертюра – п.п.
- 3 – Золотий Петушок – 2 д – арія Шамаханської цариці
- 4 – Сказання про Китеж – Січа при Керженці
- 5 – Царська наречена – 2 д. – арія Любаши
- 6 – Дзвінкіше жайворонка спів
- 7 – Садко – 4 к. – пісня Індійського гостя
- 8 – Шахерезада – 4 частина
- 9 – Снігурка – 3 д. – 3-я пісня Леля
- 10 – Іспанське капричіо
- 11 – Садко – 7 к. – колискова Волхови
- 12 – Золотий Петушок – Тема Звіздаря
- 13 – Царська наречена – 1 д.- арія Брудного

- 14 – Садко – 1 к. – арія Садко
- 15 – Шахерезада – 2 частина
- 16 – Снігурка – 3 д. – аріозо Мізгіря
- 17 – Царська наречена – Увертюра – г.п.
- 18 – Шахерезада – тема Шахерезады – 1 частина
- 19 – Садко – симф.вступ – лейтмотив моря
- 20 – Снігурка – 2 д. – хід Берендея

Література до змістовного модулю №3:

Основна:

1. Владышевская Т., Левашева О., Кандинский А. История русской музыки. Выпуск 1. – М.: Музыка, 2009. – 560 с
2. Горбачева Е. Г. Популярная история музыки.-М.: Вече, 2002. – 512 с.
3. История мировой музыки. Жанры. Стили. Направления. – М.: Эксмо, 2010. – 564 с.
4. Никеева И.А. Фаттахова Л.Р. История музыки. – Омск: Омск. Гос. Ун-т, 2004.– 84 с.
5. Рапацкая Л.А. Історія російської музики: Від Київської Русі до «срібного століття» -М., 2001.
6. Смирнова Е. Російська музична література – М., 2001
7. Соломонова О. Нариси з історії східноєвропейської музики : навч. Посібник для студ. Вищих і спеціальних навчальних закладів мистецтв. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011.
8. Цукер А. Драматургія Пушкіна в російській оперній класикі. – М.: Композитор, 2010.
9. Черкашина М. Р. Структурний аналіз оперного твору // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2009. Вип. 2(3). С. 58-67 (стаття перша); 2009. Вип. 4(5). С. 142-153 (стаття друга).

Додаткова:

1. Ручьевская Е. «Руслан» Глинки, «Тристан» Вагнера, «Снегурочка» Римского-Корсакова : Силь. Драматургия. Слово и музыка / Е. Ручьевская. – СПб, 2002. – 395 с.
2. Соломонова О. Режисерсько-драматургічна функція риторичної фігури *catabasis* в опері «Борис Годунов» Модеста Мусоргського / О. Соломонова // Часопис НМАУ ім. П.І. Чайковського. – № 3 (16). – К., 2012. – С. 90-99.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Особливості східноєвропейського романтизму в музичній культурі останньої третини ХІХ ст.- поч. ХХ ст.

Тема 12. Творчий портрет П.І.Чайковського.

Оперна творчість Чайковського. Ставлення до оперного жанру. Вимоги до літературних джерел. Розуміння значення видовищності. Провідний жанр – лірико-психологічна драма. Її типологічні параметри. Композиційно-драматургічні особливості. Принципи оперного симфонізму.

Особливості жарово-драматургічного вирішення в конкретних творах:

Історико-побутова тема в ранніх творах («Опричник»). Лірико-комічна опера «Черевички». Новаторська сутність «Євгена Онегіна». Риси великої романтичної опери в «Орлеанській діві». Сполучення історико-трагедійного та лірико-психологічного жанрів в «Мазепі». Нова розробка лірико-драматичної теми в опері «Чародійка». «Пікова дама» – вершина оперної творчості Чайковського. Сполучення ліричного і трагедійного стилів в «Юланти».

Балетна реформа Чайковського. Симфонізація балету. Оновлення драматургії.

Симфонії Чайковського. Риси майбутнього в Першій симфонії. Зв'язки з кучкистською естетикою в Другій симфонії. Риси сюїтності в Третій.

Четверта, П'ята та Шоста симфонії – яскраві зразки драматичного симфонізму Чайковського. Типологічні риси драматичного симфонізму та їх різні прояви в останніх трьох симфоніях. Жанрові і драматургічні особливості симфонії «Манфред».

Інші симфонічні жанри в творчості Чайковського. Сюїти, увертюри, концерти.

Основні поняття і категорії: опера, лірико-психологічна драма, оперний симфонізм, балетна реформа, симфонія, Сюїти, увертюри, концерти.

Тема 13. Творчість С.Танєєва, О.Глазунова, О.Лядова

Інтелектуальний симфонізм С.Танєєва. Четверта симфонія Танєєва.

Програмний симфонізм О.Глазунова як розвиток традицій Глінки та Римського-Корсакова Симфонії Глазунова. Поєднання в них традицій кучкистів та Чайковського.

Хорова творчість С.Танєєва. Кантати “Іоанн Дамаскін” та “По прочитанні псалма” – твори монументального, філософсько-ліричного плану. Симфонізація. Роль поліфонії. Хори Танєєва а capella.

Камерно-інструментальна творчість Танєєва. Видатне значення його квартетів. “Орестея” С.Танєєва. Трагування античного сюжету. Риси ораторіальності.

Основні поняття і категорії: інтелектуальний симфонізм, програмний симфонізм, квартет.

Тема 14. Російська музична культура 1900-х – 1910-х рр. – С.Рахманінов, О.Скрябін, М.Метнер, І.Стравинський.

Загальна характеристика особистої та творчої долі кожного. Хронологія. Жанрова номенклатура. Спільне та різне. Сприйняття сучасників. Огляд музикознавчої літератури по персоналіях.

“Традиціоналізм” Рахманінова та його корекція тенденціями часу (романтичне та символічне у Рахманінова, народно-пісенні джерела як основа драматизму, дзвони та давньоруський спів в інтонаційній та концепційній сфері його творчості).

Традиції романтизму та їх трансформація в творчості Скрябіна. Скрябін та символізм. Теургічний погляд на творчість як основа філософсько-естетичної позиції Скрябіна. Екстатичність творчості Скрябіна як віддзеркалення філософських ідей його часу.

Романтичні та символістські прояви в “класицизмі” Метнера.

“Універсальність” Стравинського. “Парадоксальність” як риса стилю. Реальні та віртуальні хронологічні рамки “східноєвропейського періоду” творчості Стравинського.

Україна в житті та творчості Стравинського.

Основні поняття і категорії: романтизм, символізм, традиціоналізм, парадоксальність.

Тематика реферативних повідомлень (на вибір)

за змістовним модулем №4:

1. Жанр психологічної драми у творчості П.Чайковського.
2. Програмний симфонізм П.Чайковського.
3. Творча постать С.Танєєва: симфонічна та вокально-хорова творчість.
4. Творчі портрети А.Лядова та О.Глазунова.
5. Мистецька особистість О.Скрябіна: симфонічна та фортепіанна творчість.
6. Творчий портрет С.Рахманінова: фортепіанна творчість; оперна творчість; симфонічна та хорова творчість; інструментальна творчість (за вибором).

Плани для підготовки к семінарам за змістовним модулем №4:

План семінару

«Камерна опера в творчості П.Чайковського»

1. Камерна опера в російській музиці XIX ст., тенденції популярності жанру к концу століття, проекція розвитку жанру в XX ст., аналогічні тенденції в західноєвропейському театрі.
2. «Іоланта» Чайковського. Особливості жанру опери згідно з основними характеристиками твору:
 - а) розвиток сюжету в опері,
 - б) характеристики персонажів, розвиток образів, оперні форми,
 - в) тональна драматургія,
 - г) роль другорядних персонажів, оркестру и хора.
3. Риси камерної опери (висновки).

План семінару

«Гоголь в оперній творчості Чайковського та Римського-Корсакова» («Майська ніч», «Ніч перед Різдвом», «Черевички»)

- 1) Гоголь в російській музиці.
- 2) «Майська ніч»:
 - а) літературне першоджерело та лібрето (порівняльний аспект),
 - б) жанрова специфіка,
 - в) особливості драматургічного розвитку,
 - г) інтонаційно-образний паралелізм в системі музично-філософської концепції двосвіту.
 - е) Фольклорні джерела тематизму.
- 3) «Черевички» Чайковського та «Ніч перед Різдвом» Римського-Корсакова – дві версії повісті Гоголя. Порівняння за позиціями:
 - а) спільне та різне у підході до літературного першоджерела.
 - б) Жанрове визначення

- c) Образно-інтонаційна та драматургічна специфіка у зв'язку з творчою індивідуальністю композитора
- d) Оперні форми
- e) Структурно-композиційне вирішення сцен та номерів. Архітектоніка цілого.
- f) Інтонаційно-жанрові витоки. Особливості вокального мелосу.
- g) Народні сцени.
- h) Характеристики персонажів. Методи узагальнення.
- i) Лірична лінія (інтонаційні засоби, близькість до гоголівського трактування).
- j) Сцени залицяння. Пародійні засоби жанрово-стильової роботи. Реалістичні та романтичні тенденції.

«Історична тема в оперній творчості П.І.Чайковського»

1. Історична тема в російському мистецтві XIX ст.: література, живопис, театр (теми, автори, твори, тенденції).

2. Історія в російській опері XVIII-XIX ст. (огляд: автори, твори, тенденції).

Історичні опери Чайковського періоду 80-х, особливості втілення історичної теми:

«Орлеанська діва»:

- a) історія, літературне першоджерело і лібрето,
- б) драматургічні лінії,
- в) образ Іоанни: ліричне та героїчне,
- д) народні сцени в опері, національна забарвленість,

«Мазепа»:

- a) літературне першоджерело і лібрето,
- б) головна проблема опери,
- в) характеристики персонажів,
- г) народні, побутові сцени: засоби та роль в драматургії,

д) жанр опери «Мазепа».

3. Театральна доля історичних опер Чайковського, тенденції розвитку теми.

План семінару

«Психологічні драми Чайковського на прикладі «Пикової дами».

1. Огляд історії жанру музичної психологічної драми в ХІХ ст. в європейському та російському мистецтві (десятиліття, імена, теми, жанрова палітра).

2. Жанр психологічної драми в контексті творчості Чайковського. Тематика, проблематика оперно та симфонічної творчості композитора, музикально-драматургічні засоби.

3. «Пикова дама» - кульмінаційний етап втілення психологічної драми в опері:

- Музичні та психологічні характеристики персонажів: типи інтонацій, жанри;
- Засоби психологічної деформації персонажів: вектори розвитку кожного персонажу;
- Оркестр як засіб характеристики стану;
- Роль ансамблей та хорів;
- Герман як головний об'єкт психологічного спостереження: частота перебігів на сцені, зв'язок з іншими персонажами, змінність характеристики, ініціююча роль для більшості тем і станів.

4. Рок та його личини в психологічних драмах.

5. Кризові стани та психічна незрівноваженість, різні форми божевілля як об'єкти психологічних драм.

6. Виконавський аспект психологічних драм.

План семінару

Програмний романтичний симфонізм в творчості Римського-Корсакова і Чайковського. «Антар» і «Манфред»: спільне і різне.

1. Риси романтизму в творчості Римського-Корсакова і Чайковського.
 - Тематика, жанри, драматургія)
 - Російський і західноєвропейський музичний романтизм: спільне і різне.
 - Зв'язок із російським романтизмом (літературним і музичним)
- 2.»Антар» Римського-Корсакова:
 - Літературне джерело, жанр, типи драматургії, форма, тематизм та його витоки.
 - «Антар» і західноєвропейський програмний симфонізм
 - «Антар» і оперна драматургія Римського-Корсакова
 - «Антар» і російська симфонічна традиція (риси епічного симфонізму)
- 3.»Манфред» Чайковського.
 - Місце в симфонічній творчості
 - Тип програмності, драматургія циклу.
 - «Манфред» і західноєвропейський романтизм
 - «Манфред» в контексті зрілого симфонізму Чайковського.
- 4.»Манфред» і «Антар» як романтичні опуси: спільне і різне (в плані висновків).

План семінару

«Головні напрямки розвитку

інструментальної музики початку ХХ ст.»

1. Синтез мистецтв як риса часу 1900-х років (література, живопис, музика, архітектура, видовищні мистецтва). Види синтезу: міжвидовий, міжжанровий, внутрішньожанровий; типологія їх взаємодії.
2. Прояви синтезу в російській музиці до 1900-х р.
3. Міжжанровий синтез в російському симфонізмі 1900-х: взаємодія концерту і симфонії, симфонії та поеми, чистого симфонізму та програмного,

мініатюри та циклу, камерності та монументальності (на прикладі творів Рахманінова, Скрябіна, Лядова, Метнера).

4. Вплив позамузичного начала на російський симфонізм 1900-х (Рахманінов, Прокоф'єв).

5. Явища синтезу драматургічних типів симфонії (Глазунов, Рахманінов).

6. III симфонія Рахманінова:

- синтез драматургічних типів,
- риси концертності,
- вплив програмного симфонізму,
- «театральність» симфонії,
- інтонаційні зв'язки з різними жанровими системами.

7. «Поєма екстазу» Скрябіна:

- взаємодія симфонічного циклу та поеми,
- «чистий» симфонізм та програмність,
- камерність і монументальність,
- вплив позамузичного начала (театр).

8. Вокально-інструментальна симфонія як явище міжжанрового синтезу.

Риси симфонічного циклу в кантатах Танєєва, «Дзвонах» Рахманінова.

9. «Симфонія псалмів» Стравинського – взірць вокально-інструментальної симфонії:

- рівні взаємодії вокальних та інструментальних жанрів
- типові риси циклу в симфонії
- риси програмного симфонізму в симфонії
- інтонаційно-жанрові витоки тематизму та пов'язана з ними «жанрова інформація», її вплив на жанрову структуру симфонії.

План семінару

С.І.Танєєв «Орестея»

1. «Орестея» серед оперних ідей Танєєва. Історія написання. Лібрето «Орестеї»: сюжет та відмінності від Есхіла.
2. Дійові особи та їх музичні характеристики.
3. Жанрові особливості опери.
4. Роль хору та оркестру в опері «Орестея». Жанровий синтез: риси ораторії та симфонії.
5. Сильові риси творчості Танєєва. Проблематика, філософія музики Танєєва. Засоби втілення грандіозних ідей. «Орестея» та симфонія до-мінорна симфонія. «Орестея» та кантатно-ораторіальна творчість композитора («Іоан Дамаскін» та «По прочитанні псалма»). Зіставлення по позиціях:
 - робота з тематизмом, принцип пророцтва,
 - відбір жанрів і форм для окремих розділів та частин,
 - контраст і повторність, статика і динаміка.
6. Неокласицизм в творчості Танєєва. Антична тема в російській та зарубіжній музиці ХХ ст.

План семінару

«Ранні балетні твори І.Ф.Стравинського»

1. Творчість Стравинського 1900-1914-х р. Балет як жанрова домінанта.
2. Перетин традицій східноєвропейської класичної школи та новітніх стильових тенденцій в творчості Стравинського цього періоду.
3. «Жар-птиця»:
 - історія створення, лібрето, постановка,
 - традиції кучкизму,
 - «мирискусніческі» тенденції,
 - казковість і фольклорний матеріал, методи роботи,
 - характеристика образних сфер,
 - оркестровка.
4. «Петрушка»:

- історія створення, лібрето, постановки, сценічна доля,
- композиція, побудова,
- образні сфери та їх характеристика,
- традиції східноєвропейської класики,
- романтичні та антиромантичні риси,
- гротеск, гумор, фантастика та реалістичність,
- оригінальні методи роботи з фольклорним матеріалом,
- оркестровка,
- вплив на послідовників.

5. «Весна священна»:

- історія написання, лібрето, постановка та хореографія, сценічна доля,
- контекстні зв'язки з іншими мистецтвами, тенденція неопримітивізму,
- композиція та побудова, музична драматургія,
- традиції східноєвропейської класики та новизна,
- вплив на сучасників та послідовників.

6. Прояв рис зрілого стилю Стравинського в ранніх балетах (висновки).

Тести для самоперевірки за змістовним модулем №4:

Тести з творчості П.І.Чайковського. Оперы та балеты

1. Що тут зайве:

- А. «Опричник»
- Б. «Ундина»
- В. «Мазепа»
- Г. «Кам'яний гість»

2. Як називають мелодійний стиль Чайковського в операх:

- А. декламаційний
- Б. аріозний
- В. речитативний
- Г. скандуючий

3. Що тут зайве:

- А. «Лебедине озеро»

- Б. «Мазепа»
- В. «Спляча красуня»
- Г. «Лускунчик»

4. У якій формі написана сцена листа Тетяни:

- А. симфонічний епізод
- Б. діалог
- В. монолог, що вільно розвивається
- Г. сцена з балетом і хором

5. Скільки опер написано Чайковським:

- А. 5
- Б. 10
- В. 15
- Г. 20

6. Який оперний жанр превалює в Чайковського:

- А. Лірико-психологічна музична драма
- Б. Епічна опера
- В. Казкова опера
- Г. Героїко-патріотична опера

7. Що невірно? Художня концепція Чайковського – це:

- А. Процеси внутрішнього миру людину
- Б. Національна ідея
- В. Складні рухи душі
- Г. Розкриття й самоствердження особистості

8. Кульмінаційна картина в «Піковій дамі»:

- А. 2-а
- Б. 4-а
- В. 6-я
- Г. 7-а

9. Яка опера (по авторі сюжету) зайва:

- А. Мазепа
- Б. Пікова дама
- В. Євгеній Онєгін
- М. Іоланта

10. Зигфрід і Одетта – герої якого твору Чайковського:

- А. Орлеанська діва
- Б. Лускунчик

- В. Спляча красуня
- Г. Лебедине озеро

11. У якій опері головний герой співає у всіх картинах:

- А. Опричник
- Б. Пікова дама
- В. Воєвода
- М. Мазепа

12. «Лускунчик» написаний на сюжет казки:

- А. Гофмана
- Б. братів Грімм
- В. Гансу Християна Андерсена
- М. Шарля Перро

13. Одноактна опера Чайковського:

- А. Орлеанська діва
- Б. Черевички
- В. Мазепа
- М. Іоланта

14. Жанр опери «Євгеній Онегін»:

- А. Трагедія
- Б. Казка
- В. Ліричні сцени
- Г. Історична новела

15. Основна форма художнього мислення Чайковського:

- А. Історизм
- Б. Биліна
- В. Сатира
- Г. Ліризм

16. За який строк була написана «Пікова дама»:

- А. 1.5 дня
- Б. 1.5 тижня
- В. 1.5 місяця
- Г. 1.5 року

17. Знаменитий хореограф, який приймав участь у постановках усіх балетів Чайковського

- А. Маріус Петіпа
- Б. Сергій Дягілев

В. Моріс Бежар
Г. Михайло Фокін

18. Який твір Чайковського написаний на сюжет французької казки Ш. Перро:

- А. Спляча красуня
- Б. Іоланта
- В. Орлеанська діва
- Г. Лускунчик

19. Якій героїні Чайковського належить аріозо «Звідки ці сльози?»:

- А. Тетяна
- Б. Ліза
- В. Іоланта
- Г. Ольга

20. Заключне аріозо Онегіна «На жаль, сумніву немає!» побудоване на музиці:

- А. аріозо Тетяни зі сцени листа «Пускай загину я»
- Б. аріозо Ленського «Я люблю вас, Ольга»
- В. арія Онегіна «Коли б життя домашнім колом»
- Г. Арія Гремина «Коханню всі віки покірні»

Тести з творчості П.І. Чайковського. Симфонії та фортепіанні цикли

1. Чий тип симфонізму розвиває Чайковський:

- А. Бородіна
- Б. Бетховена
- В. Моцарта
- Г. Аляб'єва

2. У пізніх симфоніях Чайковського переважає:

- А. жанровий початок
- Б. програмно-ліричний початок
- В. драматичний початок
- Г. сатиричний початок

3. Якому місяцю відповідає назва п'єси «Баркарола»:

- А. травень
- Б. червень
- В. липень
- Г. серпень

4. Скільки п'єс в «Дитячому альбомі»:

- А. 10
- Б. 14
- В. 20
- Г. 24

5. Зміст контрасту в симфоніях Чайковського:

- А. протиставлення трагічної дійсності й мрії про щастя
- Б. протиставлення народних і авторських мелодій
- В. протиставлення індивідуального й загального
- Г. протиставлення любові й зрадництва

6. У якій п'єсі з «Дитячого альбому» використані народні мотиви:

- А. «Неаполітанська пісенька»
- Б. «Російська пісня»
- В. «Стародавня французька пісенька»
- Г. У всіх названих

7. Який твір присвячений графині фон Мекк:

- А. 1-я симфонія
- Б. «Пори року»
- В. 4-я симфонія
- Г. «Пікова дама»

8. Як називається журнал, у якому уперше були видані п'єси циклу «Пори року»:

- А. Музичне життя
- Б. Природа
- В. Російський композитор
- Г. Нувелліст

9. У якій симфонії використана православна пісня «Зі святими упокій»:

- А. 1 симфонія
- Б. 4 симфонія
- В. 5 симфонія
- Г. 6 симфонія

10. Що тут зайве:

- А. «Манфред»
- Б. «Ромео й Джульєтта»
- В. «Франческа да Ріміні»
- Г. «Гамлет»

11. Як називається програмна симфонія Чайковського:

- А. «Франческа да Ріміні»
- Б. «Манфред»
- В. «Фатум»
- Г. «Воєвода»

12. Симфонізація побутових жанрів – це традиція йде від:

- А. Даргомижський
- Б. Глінка
- В. Бородін
- Г. Мусоргський

13. Яка п'єса з «Пір року» є центральною (кульмінаційною) за змістом:

- А. «Масниця»
- Б. «Жнива»
- В. «Осіньна пісня»
- Г. «Святки»

14. У яких симфоніях Чайковський використовує тему фатуму:

- А. Перша
- Б. «Манфред»
- В. Шоста
- Г. Четверта й П'ята

15. Що зайве:

- А. «Марш дерев'яних солдатиків»
- Б. «Танець феї Драже»
- В. «Похорон ляльки»
- Г. «Баба Яга»

16. Скільки симфонічних поем написано Чайковським:

- А. 5
- Б. 6

В. 7

Г. 8

17. Чиї симфонічні традиції продовжує Чайковський:

А. Глінка

Б. Бетховен

В. Лист

Г. Традиції всі названих композиторів.

18. У якій симфонії Чайковський пише вальс на 5/4:

А. 1

Б. 4

В. 5

Г. 6

19. У якій симфонії Чайковський використовує тему російської пісні «У поле береза стояла»:

А. 1

Б. 4

В. 5

Г. 6

20. Кому Чайковський присвятив свій «Дитячий альбом»:

А. Графині фон Мекк

Б. Своєму племінникові

В. Видавцеві Юргенсону

Г. Своєму Братові Модесту

Контрольні питання для самоперевірки за змістовним модулем №4:

1. Назвати, які саме нові жанри та жанрові типи з'являються в цей період.
2. Назвати видатних виконавців, композиторів-піаністів, композиторів-диригентів.
3. Визначити роль купців-меценатів, назвати результати їх діяльності.

4. Назвати творчі напрямки межі XIX та XX ст. та їх головних представників.
5. Назвати жанри, які стають головними в творчій ситуації часу.
6. Духовна музика та нове Відродження знаменної традиції.
7. Жанрово-стильовий синтез як ознака часу.
8. Естрада 1900-х – початок найновішого часу в музичній культурі.
9. періоду.
10. Російська музична культура межі XIX – XX ст.;
11. Роль меценатства у російській музичній та художній культурі XIX-XX ст.
12. Творчий портрет С.І.Танєєва.
13. Хорова творчість С.І.Танєєва.
14. Танєєв. Кантата “Іоанн Дамаскін”, аналіз твору.
15. Творчий портрет А.К.Лядова.
16. Творчий портрет С.В.Рахманінова;
17. Оперна творчість С.В.Рахманінова;
18. Загальна характеристика музичної драматургії опери “Алеко”;
19. Фортепіанна творчість Рахманінова.
20. Вокально-симфонічна творчість Рахманінова. Кантата “Колокола”
21. Симфонічна творчість Рахманінова.
22. Творчий портрет О.М.Скрябіна;
23. Симфонічна творчість О.М.Скрябіна.
24. Фортепіанна творчість Скрябіна.

Приклади завдань для визначення творів на слух

за змістовним модулем №4

Контрольне завдання . П.І.Чайковський. Опери та балети

1 – Пікова дама – 1 к. – балада Томського

2 – Лебедине озеро – Танець маленьких лебедів

- 3 – Спляча красуня – Вальс
- 4 – Євгеній Онегін – 1 д 2 к. – перший розділ зі сцени листа Тетяни
- 5 – Євгеній Онегін – Оркестровий вступ до опери
- 6 – Лебедине озеро – Великий вальс
- 7 – Лускунчик – Китайський танець
- 8 – Євгеній Онегін – 2 д. 4 к. – вальс
- 9 – Пікова дама – 6 к. – арія Лізи
- 10 – Лускунчик – Танець пастушків
- 11 – Лебедине озеро – Іспанський танець
- 12 – Пікова дама – 7 к. – арія Германа
- 13 – Лускунчик – Марш
- 14 – Пікова дама – 2 к. – дует Лізи й Поліни
- 15 – Євгеній Онегін – 3 д. 6 к.- арія Греміна
- 16 – Лебедине озеро – Танець умираючого лебедя
- 17 – Пікова дама – 3 к. – арія Елецкого
- 18 – Євгеній Онегін – 1 д. 1 к. – пісня селян – Уж як по мості-мосточку
- 19 – Євгеній Онегін – 1 д. 1 до – дует Тетяни й Ольги
- 20 – Лускунчик – Вальс квітів
- 21 – Пікова дама – Інтродукція
- 22 – Лебедине озеро – Неаполітанський танець
- 23 – Євгеній Онегін – 3 буд. 6 к. – полонез
- 24 – Лускунчик – Адажіо
- 25 – Лускунчик – Танець феї Драже
- 26 – Пікова дама – 4 к. – пісня Графині
- 27 – Лускунчик – Російський танець
- 28 – Спляча красуня – Інтродукція
- 29 – Євгеній Онегін – 1 буд., 3 к. – арія Онегіна
- 30 – Євгеній Онегін – 2 буд. 5 к. – арія Ленського

Контрольне завдання. П.І.Чайковський. Симфонії та фортепіанні цикли

- 1 – Концерт для фортепіано №1 – 1 частина – г.п.
- 2 – Симф. №4- 3 частина – основна тема
- 3 – Пори року – Грудень
- 4 – Симф.№4 – 4 частина – основна тема
- 5 – Дитячий альбом – Похорон ляльки
- 6 – симф. №6 – 1 частина – п.п.
- 7 – Пори року – Жовтень
- 8 – Концерт для фортепіано №1 – 2 частина – основна тема
- 9 – Дитячий альбом – Неаполітанська пісенька
- 10 – Пори року – Березень
- 11 – Симф. №5 – 3 частина – основна тема
- 12 – Дитячий альбом – Солодка мрія
- 13 – Симф.№4 – 1 частина – п.п.
- 14 – Дитячий альбом –Марш дерев'яних солдатиків
- 15 – симф. №1 - 2 частина – осн.тема
- 16 – Концерт для фортепіано №1 - 3 частина – п.п.
- 17 – Симф.№5 – 2 частина – основна тема
- 18 – Пори року – Квітень
- 19 – Дитячий альбом – Полька
- 20 – Симф. №4 – 1 частина – вступ – тема року

Література за змістовним модулем №4:

Основна:

1. Владышевская Т., Левашева О., Кандинский А. История русской музыки. Выпуск 1. – М.: Музыка, 2009. – 560 с
2. Горбачева Е. Г. Популярная история музыки.-М.: Вече, 2002. – 512 с.
3. История мировой музыки. Жанры. Стили. Направления. – М.: Эксмо, 2010. – 564 с.

4. Никеева И.А. Фаттахова Л.Р. История музыки. – Омск: Омск. Гос. Ун-т, 2004.– 84 с.
5. Рапацкая Л.А. Історія російської музики: Від Київської Русі до «срібного століття» -М., 2001.
6. Смирнова Е. Російська музична література – М., 2001
7. Соломонова О. Нариси з історії східноєвропейської музики : навч. Посібник для студ. Вищих і спеціальних навчальних закладів мистецтв. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011.
8. Цукер А. Драматургия Пушкина в російській оперній класиці. – М.: Композитор, 2010.
9. Черкашина М. Р. Структурний аналіз оперного твору // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2009. Вип. 2(3). С. 58-67 (стаття перша); 2009. Вип. 4(5). С. 142-153 (стаття друга).

Додаткова:

1. Астафьева О. В. Театральные строфы «Евгения Онегина»: к вопросу о комментариях и интерпретациях / О. В. Астафьева // Пушкин: Исследования и материалы. – СПб. : Наука, 2003. – Т. XVI – XVII. – С.251–258.
2. Денисова Г. Очерки по истории вокальной педагогики в России/ Г.Денисова. – Челябинск, 2004. – 205 с.
3. Ручьевская Е. «Руслан» Глинки, «Тристан» Вагнера, «Снегурочка» РимскогоКорсакова : Стил. Драматургия. Слово и музыка / Е. Ручьевская. – СПб, 2002. – 395 с.

Список рекомендованих музичних творів

О.Бородін - «Князь Ігор», Симфонія №2, №3, романси.

М.Мусоргський. ”Борис Годунов”, «Хованщина», «Картинки з виставки», романси.

М.Римський-Корсаков – “Снігуронька”, “Садко”, “Царева наречена», “Золотий півник”, «Моцарт і Сальєрі», «Кашей безсмертний», “Сказання про невидимий град Китеж”, Іспанське капричіо, «Шахерезада».

П.Чайковський – «Євгеній Онєгін», «Пікова дама», «Іоланта», «Лускунчик», «Спляча красуня», «Лебедине озеро», Симфонії: 1, 4, 5, 6. Фортепіанні концерти. «Дитячий альбом», «Пори року», романси.

О.Глазунов – Симфонії.

С.Танєєв - Кантати “Іоанн Дамаскін” та “По прочитанні псалма”, струнні квартети, «Орестея»,

А.Лядов - Симфонічні картини «Баба-Яга», «Волшебное озеро» і «Кикимора», твори для фортепіано — прелюдії, мазурки, етюдів, багателі.

С.Рахманінов – Концерти для фортепіано з оркестром №№ 1-3, Рапсодія на тему Паганіні, Симфонія №2, Музичні моменти, Симфонічні танці.

О.Скрябін – Концерт для фортепіано з оркестром, «Прометей», «Поема екстаза», Сонати для фортепіано.

І.Стравинський – «Жар Птиця», «Петрушка», «Пульчінелла», «Весна священа», «Історія солдата».

ВІДЕО- ТА АУДІО- ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

М.Мусоргський «Картинки з виставки»

- <https://www.youtube.com/watch?v=dscbYuJEQbE>

М.Мусоргський «Борис Годунов»

- <https://www.youtube.com/watch?v=EzNI7PEEErM>

М.Мусоргський «Хованщина»

- <https://www.youtube.com/watch?v=2p5sWAVOi94>

О.Бородін «Князь Ігор»

- https://www.youtube.com/watch?v=xea20SoZO_E

_О.Бородін Симфонія №2

- https://www.youtube.com/watch?v=OdIZ_pF7Kyu
М.Римський-Корсаков “Снігуронька”
- <https://www.youtube.com/watch?v=f2331Cte7YE>
М.Римський-Корсаков “Садко”
- https://www.youtube.com/watch?v=duekV_gI140
М.Римський-Корсаков «Царева наречена»
- <https://www.youtube.com/watch?v=Z1XhspGxZdM>
М.Римський-Корсаков “Золотий півник”
- <https://www.youtube.com/watch?v=8oLQH2rcLgU>
М.Римський-Корсаков «Моцарт і Сальєрі»
- <https://www.youtube.com/watch?v=jM5L8RtSNXA>
М.Римський-Корсаков «Шахерезада»
- <https://www.youtube.com/watch?v=aJ6fjMslcg8>
П.Чайковський – «Євгеній Онегін»
- <https://www.youtube.com/watch?v=GRVfurlduVs>
П.Чайковський «Пікова дама»
- <https://www.youtube.com/watch?v=O-VwrKLJqhc>
П.Чайковський «Іоланта»
- <https://www.youtube.com/watch?v=uXyjuSE7to>
П.Чайковський «Лускунчик»
- <https://www.youtube.com/watch?v=9ScVy8uVzWI>
П.Чайковський «Спляча красуня»
- https://www.youtube.com/watch?v=_EljVv4tIOM
П.Чайковський «Лебедине озеро»
- <https://www.youtube.com/watch?v=pa67onmu-SQ>
П.Чайковський «Пори року»
- <https://www.youtube.com/watch?v=dQcuWVZqVHE>
О.Глазунов Симфонія №5
- <https://www.youtube.com/watch?v=WZeZtXPjggg>

С.Танєєв «Іоанн Дамаскин»

➤ https://www.youtube.com/watch?v=Jfa_3hHEDSQ

С.Танєєв «Орестея»

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=PSHZYRT9uD4>

С.Рахманінов Фортеп.концерти №№ 2,3.

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=Ex9F-nfg2wE>

С.Рахманінов «Рапсодія на тему Паганіні»

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=4SdUDeLN4WM>

О.Скрябін «Прометей»

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=OKLqYuRgKss>

О.Скрябін «Поема екстаза»

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=BosqvbwlNwM>

І.Стравинський «Жар Птиця»

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=fzCe7EozFJI>

І.Стравинський «Петрушка»,

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=EszSXgodINI>

І.Стравинський «Весна священна»,

➤ <https://www.youtube.com/watch?v=h-3wI3Upvpw>